

Nr 154.

Av herr **Lindman m. fl.**, om bidrag av statsmedel till kostnaden för täckdikningar.

Då livsmedelstillgången blir knapp, ligger det nära till hands att i ett land som vårt, där tillgången är riklig på ännu outnyttjade odlingsmarker, ropa på nyodlingar. Förvisso ha vi ock all anledning att alltjämt ägna nyodlingsfrågan varmt intresse. Denna fråga har dock icke varit förbisedd av statsmakterna under senare tid och i Kungl. Maj:ts förslag till denna riksdag ingå även åtgärder för ytterligare befrämjande av nyodlingar.

Vad särskilt förhållandena under den nu rådande kristiden angår, så torde bästa resultatet för folknäringen vinnas genom att största möjliga mängd växtnäring anskaffas åt den jord, som redan är odlad, och att denna får en så god skötsel samt en så väl avvägd användning som möjligt. Såsom led i strävandena för växtnäringens bästa möjliga lösning är en motion, nr 188 vid 1917 års riksdag avgiven av flere av oss undertecknade, att erinra om. Blicka vi ett stycke längre framåt och sålunda tänka även på den tid som kommer efter kristiden, så är det att hoppas, att mycket ny mark må komma att brytas i landet och att många nya jordbruk må komma till stånd. Men hand i hand med detta arbete för jordbrukets utbredning bör gå *arbete för den redan odlade jordens förbättrade odling* genom stenborttagning, där så behöves, djupkultur och täckdikning m. m. Det gäller att icke blott breda ut sig utan att framför allt även gå på djupet med odlingen, bokstavligen såväl som bildligt taget.

Det är särskilt en sida av denna förbättrade odling, vi här vilja bringa på tal, nämligen *täckdikningen*.

Gäller det åkerjord i allmänhet och i sådan belägenhet, att de allmännast brukliga växtföljderna kunna införas å densamma, torde utan överdrift kunna sägas att jorden icke är slutgiltigt odlad, förrän den blivit täckdikad. Våra förnämsta åkerbruksväxter kunna nämligen icke

nöjaktigt utvecklas med mindre jorden erhållit den kraftigare torrläggning, som ensamt täckdikningen förmår giva.

Det väsentliga av *täckdikningens förtjänster* äro också givetvis att söka däri, att gynnsammare livsvillkor skapas för växterna, så att dels mera krävande dylika kunna odlas, dels skördarnas storlek ökas och deras beskaffenhet förbättras gent emot om enbart öppen avdikning förekommer. Genom täckdikena kan vattenavledningen fördelas mera över fälten, förläggas djupare samt bringas att verka även under vintern, då de öppna dikenas ytor äro tillfrusna. Detta medför bland annat att täckdikad jord upptorkar tidigare på våren, varigenom sådden kan ske förr och växttiden förlänges. Så har i några fall ådagalagts, att täckdikning medfört 2 till 4 veckors tidigare vårsådd. Täckdikningen värmer och luckrar jorden genom ökad lufttillförsel till densamma. Härigenom underlättas växtnärbereidandet i jorden och genom att växternas rötter bringas att gå såväl djupare som vidare omkring kunna växterna bättre utnyttja såväl jordens eget växtnärbereidande som den genom gödseln tillförda näringen. Väta och torra motstås även bättre å en täckdikad än en icke täckdikad jord; ty genom att grundvattenståndet står lågt och jorden ovanför är lucker, kan mycket regn mottagas, utan att jordlagret blir övermättat, och genom att rötterna gå djupt ned, kunna de vid torra taga behöflig fuktighet från djupare, ännu ej uttorkade jordlager.

Att följden av dessa täckdikningens goda verkningar blir ökad avkastning från jorden, är på olika håll konstaterat. Så angivas från Böhmen siffror för olika egendomar, utvisande att skördarna av sockerbeter och andra rotfrukter ökats med ända till 100 % och mer, vete och råg med omkring 50 %, korn med 15 à 40 % o. s. v. På en egendom hade dräneringen ökat nettoavkastningen med 60 à 93 gulden per hektar, d. v. s. 90 à 140 kronor i svenskt mynt. Byråchefen Ewe anslog för några år sedan vinsten av den genom täckdikning i allmänhet åstadkomna skördeökningen hos oss till lågt 50 kronor per hektar, sedan enligt haus såsom jämförelsevis höga ansedda kalkyler en täckdikningskostnad av 12 kronor per hektar och år frändragits. Vid samma tillfälle uppskattade han den jordareal, som inom vårt land borde bli föremål för täckdikning, till i runt tal 2 miljoner hektar; en allmänt genomförd täckdikning skulle med andra ord tillföra landet en årlig nettovinst av minst 100 miljoner kronor. Att totalsiffran under nu rådande förhållanden skulle kunna sättas väsentligt högre liksom att vinsten per hektar är högst avsevärt större i fråga om sådana växter som sockerbeter, vete, luzern m. fl., ligger i öppen dag.

Bland andra mera sekundära men dock betydelsefulla fördelar av täckdikningen äro att nämna: 1) *Åkerareal vinnes*. Vid den förr vanliga öppna tegdikningen kunde dikena ofta upptaga mer än $\frac{1}{10}$ av jordytan, men även numera kan genom täckdikningen vinnas åtminstone 5 à 6 % ny åkerareal. För 2 miljoner hektar täckdikad område skulle alltså minst 100,000 hektar ny åker vinnas — en ingalunda föraktlig nyodling. Lägges härtill, att vid dikeskanterna i regel erhålles svagare skörd än på åkern i genomsnitt, så motsvarar även detta en viss arealökning. 2) *Brukningen av jorden underlättas*. De små åkrarna och särskilt de smala tegarna äro dryga att bruka, de kunna icke bearbetas i olika riktningar som sig bör och endast med stor svårighet bearbetas med nutida arbetsbesparande och effektiva maskiner. Täckdikade och från jordfasta stenar befriade fält erbjuda i detta avseende mycket stora fördelar. Brukningen kan samtidigt bli mera rationell samt billigare. Med den utveckling jordbrukstekniken under sènare tider tagit och än mer med hänsyn till den utveckling, den just nu synes taga (motorplöjning, elektrifiering etc.), är det tydligt, att täckdikningens fördelar på denna punkt bli allt större och större. 3) *Kampen mot ogräsen underlättas*. De öppna dikena äro i regel våra svåraste ogräshärdar; genom att dessa bli så få som möjligt bör alltså särskilt vissa slag svårare ogräs såsom hästhov, maskros m. fl. lättare kunna efterhållas, vartill kommer, att enbart den bättre torrläggningen verkar ogräshämmande. Vad detta betyder för skördarnas mängd och värde, är ej så lätt att direkt ange, men att det i vissa fall är högst avsevärt, är visst. 4) *Minskade besvär och kostnader* med öppna dikens underhåll, brotrumors hållande etc. är ock att anteckna. Man räknar med, att täckdikningen, omsorgsfullt utförd, i längden blir billigare än helt och hållet öppen dikning.

Av dessa i korthet relaterade förhållanden är det alltså fullt klart, att täckdikning är en med rationell jordbruksdrift sammanhörande jordförbättring, vars genomförande på allt sätt bör befrämjas. Detta har heller icke förbisetts av statsmakterna. Statens lantbruksingenjörer i länen ha verkat även på detta område genom uppgörande av täckdikningsplaner, handhavande av täckdikningsförmän m. m. Sedan några år finnes inrättad en statens täckdikningslånefond, ur vilken lån för täckdikningsändamål lämnas åt mindre jordbrukare (= med högst 50 hektar odlad jord) genom förmedling av hushållningssällskapen, vilkas konsulenter nu även äga att uppgöra sådana dikningsplaner, som erhållandet av nyssnämnda lån förutsätter. Att inrättandet av denna fond varit ett steg i rätt riktning för en allmännare täckdikning, är obestridligt.

Det synes oss emellertid, som om åstadkommande inom rimlig tid av en mer allmänt genomförd täckdikning är ett intresse av så stor allmän räckvidd, att statsmakterna allvarligen böra överväga, huruvida icke staten ytterligare bör befrämja denna gren av arbetet för vår modernärings förkovran. De anförda siffrorna visa, att vinsten på denna jordförbättring är så stor — först och främst för den enskilda lantmannen men i och med den ökade livsmedelsproduktionen även för hela folket —, att de medel, som staten eventuellt lämnar till eller binder i detta arbete, måste anses vara synnerligen väl placerade. De komma igen med ränta på flera vägar. Vi anse därför, att snara och kraftiga åtgärder böra vidtagas för täckdikningens befrämjande.

Vad statens medverkan angår, så ges det, såsom av det föregående framgår, stort utrymme för denna. Om man i likhet med byråchefen Ewe antager, att ungefär 1 miljon hektar äro täckdikade — eller möjligen 1.1 miljoner hektar med hänsyn till de senare årens dikningar — samt att 300,000 hektar härav omedelbart borde nydikas och den övriga delen efter hand ävensom att 1,700,000 hektar finnas att täckdika för första gången, så kan det beräknas att c:a 50,000 hektar per år borde täckdikas i landet, om medelvaraktigheten anslås till 50 år. Om man nu ville forcera första gångens dikning, så måste siffran sättas avsevärt högre. Med en kostnad av endast 200 kronor per hektar skulle en årlig täckdikning av 50,000 hektar sålunda stiga till 10 miljoner kronor.

Ställas dessa siffror vid sidan om nuvarande blygsamma fondbelopp, så framstår det klart, att staten här har ett vidsträckt område för sin medverkan. Detta område får ej ligga försummat, ty då det, såsom vi ovan sökt framhålla, måste anse odisputabelt, att här erbjudes en ur allmän synpunkt synnerligen förmånlig penningplacering, så borde staten helt visst sträcka sig så långt som möjligt i fråga om att ställa medel till förfogande. Inskränkningen till endast mindre jordbruk bör bortfalla, ty även innehavarna av medelstora och större gårdar torde behöva såväl den hjälp som den impuls till täckdikning, som kan erbjudas. Det vore helt visst klok statsförvaltning att under tider, då penningarna synas flöda rikligt i statskassan, avsätta till att börja med t. ex. 5 à 10 miljoner kronor för detta ändamål. Att för ett så i bästa mening produktivt ändamål lämna en liten bråkdel av de krigstidsvinster som komma på statens del, synes oss vara ett användningssätt bättre än många andra.

Då täckdikningen för att komma oss till gagn under nu rådande kristid, bör utföras så hastigt som möjligt, är det nödvändigt, att staten på ett kraftigt sätt omedelbart ingriper. Detta torde bäst ske på så

sätt, att staten till de täckdikningar, som komma till utförande under åren 1918—1920 och som utförts på sådant sätt, att de vinna vederbörandes godkännande, lämnar utan återbetalningsskyldighet en tredjedel av det belopp, vartill kostnaden för täckdikningen uppgår. Då det, därest vår framställning vinner riksdagens bifall, är av den största betydelse, att allmänheten erhöle kännedom om att anslag för nu ifrågasvarande ändamål blivit beviljat, vilja vi framhålla önskvärheten av, att vederbörande myndighet, åt vilken anslaget fördelning uppdrages, genom kungörelse i tidningarna tillkännager, att och på vilka villkor bidrag från sagda anslag kan erhållas.

På grund av vad sålunda anförts, få vi hemställa,

att riksdagen ville såsom bidrag till kostnaden för täckdikningar som komma till utförande under år 1919 bevilja ett förslagsanslag 5,000,000 kronor att utgå med en tredjedel av kostnaden för en sådan täckdikning, som vunnit vederbörandes godkännande och om rätt att av beloppet för sagda ändamål under år 1918 använda 2,000,000 kronor.

Stockholm den 25 januari 1918.

Arvid Lindman.

<i>Hans Andersson.</i>	<i>Gust. Odqvist.</i>	<i>P. Nilsson,</i> Bonarp.
<i>E. O. Magnusson.</i>	<i>Karl Hildebrand.</i>	<i>J. A. Jonsson.</i>
<i>Carl Lindmark.</i>	<i>John Erlandsson.</i>	<i>Bernhard Nilsson.</i>
<i>Axel Bökelund.</i>	<i>K. J. Larsson.</i>	<i>N. E. Nilsson.</i>
<i>Sig. A. Carlsson.</i>	<i>A. Henrikson.</i>	<i>Karl Magnusson.</i> i Sköfde.
<i>M. Svensson.</i>	<i>Arthur Gustafson</i> i Kasenberg.	<i>S. Welin.</i>
<i>P. Lidström.</i>	<i>John Jönsson.</i>	<i>Anders Elisson.</i>
<i>Edvard Lithander.</i>	<i>Nils Svensson.</i>	<i>Alex. Thore.</i>

<i>Sven Lybeck.</i>	<i>Carl Hederstierna.</i>	<i>A. P. Gustafsson.</i>
<i>Ax. Sundling.</i>	<i>Malte Somelius.</i>	<i>Joh. G. Svensson.</i>
<i>Oscar N. Olsson.</i>	<i>Pehr Aug. Andersson.</i>	<i>Cornelius Olsson.</i>
<i>Nils Svensson, Långelanda.</i>	<i>David Norman.</i>	<i>Sven Persson, Fritorp.</i>
<i>N. E Nilsson, Antnäs.</i>	<i>Axel Sundberg.</i>	<i>O. Alfr. Berg.</i>
